wolnelektury.pl

Jan Kochanowski

Odprawa posłów greckich

Ta lektura, podobnie jak tysiące innych, jest dostępna on-line na stronie wolnelektury.pl.

Utwór opracowany został w ramach projektu Wolne Lektury przez fundację Wolne Lektury.

JAN KOCHANOWSKI

Odprawa posłów greckich

PODANA NA TEATRUM PRZED KRÓLEM JEGO M[IŁO]ŚCIĄ I KRÓLOWĄ JEJ M[IŁO]ŚCIĄ W JAZDOWIE NAD WARSZAWĄ DNIA 12 STYCZNIA ROKU PAŃSKIEGO 1578, NA FEŚCIE[1] U JEGO M[IŁO]ŚCI PANA PODKANCLERZEGO KORONNEGO

Memu miłościwemu Panu,
Jego Mści Panu,
Panu Janowi Zamoyskiemu
z Zamościa,
Podkanclerzemu Koronnemu etc., etc.
Służby swe w łaskę W. M. mego miłościwego Pana zalecam.

[PRZEDMOWA]

Wczora dopiero oddano mi obadwa listy za raz[2], któreś W. M.[3] do mnie około tej tragedyjej[4] pisał. A iżem przedtym nie wiedział o tych liściech[5], spodziewałem się, że za tymi czasów odwłokami[6] i mej tragedyjej się odwlec miało albo raczej, że tak ze mną zostać miała molom na pokarm albo na trąbki do apteki[7]. Jakom listy W. M. przeczytał, nie było czasu poprawować[8], bom wszytek musiał *insumere*[9] na przepisanie. *Quicquid id est*[10], a baczę, że błazeństwo[11], i W. M. sam podobno rzeczesz, posyłam W. M. tym śmielej, chocia nie masz co, żem to jeszcze z przodku W. M. opowiadał, że to nie miało być *ad amussim*[12], bo mistrz nie po temu. Rzeczy też drugie nie wedla uszu naszych[13]. *Inter caetera*[14] trzy są chory[15], a trzeci jakoby greckim chorom przygania[16], bo oni już osobny *characterem* do tego mają[17]; nie wiem, jako to w polskim języku brzmieć będzie. Ale

[1] *w Jazdowie nad Warszawą dnia 12 stycznia Roku Pańskiego 1578, na feście* — w Jazdowie (dziś: Ujazdowie), wówczas wsi podwarszawskiej, w posiadłości Radziwiłłów odbyło się 12 stycznia 1578 r. wesele Krystyny Radziwiłłówny i Jana Zamoyskiego, któremu towarzyszyło przedstawienie sztuki Jana Kochanowskiego. [przypis edytorski]

[2] *za raz* — równocześnie, razem. [przypis edytorski]

[3] *W. M.* — Wasza Miłość. [przypis edytorski]

[4] *około tej tragedyjej* — na temat tej tragedii. [przypis edytorski]

[5] *liściech* (starop. forma) — dziś Ms. lm: (o) listach. [przypis edytorski]

[6] *czasów odwłoki* — zwlekanie, zwłoka. [przypis edytorski]

[7] *trąbki do apteki* — papierki, w które zawijano towar. [przypis edytorski]

[8] *poprawować* (starop. forma) — poprawiać. [przypis edytorski]

[9] *insumere* (łac.) — zużyć, zastosować, poświęcić. [przypis edytorski]

[10] *Quicquid id est* (łac.) — czymkolwiek to jest (tu: o własnym dziele). [przypis edytorski]

[11] *błazeństwo* — rzecz śmiechu warta; tu: rzecz licha, miernej wartości. [przypis edytorski]

[12] *ad amussim* (łac., dosł.: pod sznur) — według reguły, tu: według zasad tragedii antycznej. [przypis edytorski]

[13] *nie wedla uszu naszych* — niezgodne z przyzwyczajeniami współczesnych Kochanowskiego. [przypis edytorski]

[14] *inter caetera* (łac.) — między innymi. [przypis edytorski]

[15] *chory* (starop. forma) — chóry. [przypis edytorski]

[16] *przyganiać* — tu: iść (gonić) czyimś śladem; naśladować. [przypis edytorski]

[17] *characterem* (łac.)… *mają* — mają odrębną, specjalną formę. Chodzi tu zapewne o próbę przystosowania rytmiki wiersza polskiego do metrum antycznego. [przypis edytorski]

w tym niech będzie *arbitrium*[18] W. M. albo raczej we wszytkim. Barzo bych to był rad uczynił, żebych[19] był sam *praesens*[20] W. M. teraz służby swe ofiarował, ale mi złe zdrowie nie da. Nierad[21] bych przedsię omieszkał przenosin W. M., jesli *salus*[22] tak będzie chciała. Zatym się łasce W. M. mego miłościwego Pana zalecam. Dat.[23] w Czarnolesie dwudziestego wtórego dnia grudnia roku bożego MDLXXVII[24].

W. M. mego miłościwego Pana
sługa uprzejmy

Jan Kochanowski

PERSONY

ANTENOR

ALEKSANDER, którego i Parysem zowią

HELENA

PANI STARA

POSEŁ PARYSÓW[25]

ULISSES

MENELAUS

PRIAMUS, król trojański

KASANDRA

ROTMISTRZ

WIĘZIEŃ

CHORUS Z PANIEN TROJAŃSKICH

Sprawa w Trojej[26].

[PROLOG]

ANTENOR
Com dawno tuszył[27] i w głos opowiedał,
Że obelżenia i krzywdy tak znacznej
Cierpieć nie mieli waleczni Grekowie:
Teraz już posły ich u siebie mamy,
Którzy się tego u nas domagają,
Aby Helena była im wydana,
Którą w tych czasiech[28] przeszłych[29] Aleksander,

[18]*arbitrium* (łac.) — wyrok rozjemczy, osąd. [przypis edytorski]
[19]*Barzo bych… żebych* — staropolskie formy trybu warunkowego: bardzo bym… żebym. [przypis edytorski]
[20]*praesens* (łac.) — obecny (przy czymś); osobiście. [przypis edytorski]
[21]*nierad* — niechętnie. [przypis edytorski]
[22]*salus* (łac.) — zdrowie. [przypis edytorski]
[23]*dat.* (skrót od łac. *datum*) — dano (tj.: oddano list posłańcowi). [przypis edytorski]
[24]*dwudziestego wtórego dnia grudnia roku bożego MDLXXVII* — 22 XII 1577 r. [przypis edytorski]
[25]*Parysów* (daw. forma) — Parysowy, należący do Parysa; tu: służący Parysowi. [przypis edytorski]
[26]*Trojej* (starop. forma) — dziś: [w] Troi. [przypis edytorski]
[27]*tuszyć* (starop.) — tu: przypuszczać. [przypis edytorski]
[28]*czasiech* (daw. forma) — dziś: czasach. [przypis edytorski]
[29]*w tych czasiech przeszłych* — w tych minionych czasach (kiedy był w Grecji). [przypis edytorski]

Będąc w Grecyjej[30], gość nieprawie wierny[31],
Uniósł[32] od męża i przez bystre morze
Do trojańskiego miasta przyprowadził.
Tę jesli wrócim i mężowi w ręce
Oddamy, możem siedzieć za pokojem,
Lecz jesli z niczym posłowie odjadą,
Tegoż dnia nowin słuchajmy, że Greczyn
Z morza wysiada i ziemię wojuje.
Czuje o sobie[33] widzę, Aleksander: Obywatel
Praktyki czyni[34], towarzystwa zbiera[35],
Śle upominki, aż i mnie nie minął;
A mnie i dom mój, i co mam z swych przodków,
Nie jest przedajno[36]. A miałbych swą wiarę
Na targ wynosić, uchowa mię tego
Bóg mój. Nie ufa swej sprawiedliwości,
Kto złotu mówić od siebie rzecz każe.
Lecz i to człowiek małego baczenia,
Który na zgubę rzeczypospolitej
Podarki bierze, jakoby sam tylko
W cale[37] miał zostać, kiedy wszytko zginie.
Ale mnie czas do rady, bo dziś król chce posły
Odprawować[38]. Snać[39] widzę Aleksandra? Ten jest.

ALEKSANDER, ANTENOR

[EPEISODION PIERWSZY]

ALEKSANDER przyjaźń, sprawiedliwość
Jako mi niemal wszyscy obiecali,
Cny Antenorze, proszę, i ty sprawie
Mej bądź przychylnym przeciw posłom greckim.

ANTENOR
A ja z chęcią rad, zacny królewicze[40],
Cokolwiek będzie sprawiedliwość niosła
I dobre[41] rzeczypospolitej naszej.

ALEKSANDER
Wymówki nie masz, gdy przyjaciel prosi.

ANTENOR
Przyzwalam, kiedy o słuszną rzecz prosi.

ALEKSANDER
Obcemu więcej życzyć niżli swemu
Coś niedaleko zda się od zazdrości.

[30] *Grecyjej* (starop. forma) — dziś: (w) Grecji. [przypis edytorski]
[31] *gość nieprawie wierny* — gość nieprawowierny; gość łamiący prawo (gościnności). [przypis edytorski]
[32] *uniósł* — tu: uprowadził, porwał. [przypis edytorski]
[33] *czuć o sobie* (starop.) — dbać o siebie; dbać o swój interes. [przypis edytorski]
[34] *czynić praktyki* (starop.) — działać; tj. tu: gromadzić zwolenników, spiskować. [przypis edytorski]
[35] *towarzystwa zbierać* — zbierać koła stronników. [przypis edytorski]
[36] *nie jest przedajno* — nie jest sprzedajne; jest nie na sprzedaż. [przypis edytorski]
[37] *w cale zostać* (starop.) — zostać w całości; pozostać w stanie nienaruszonym. [przypis edytorski]
[38] *odprawować posły* — dawać odprawę posłom; wysłuchać posłów. [przypis edytorski]
[39] *snać* (starop.) — wszak, przecież. [przypis edytorski]
[40] *królewicze* (starop. forma) — królewiczu. [przypis edytorski]
[41] *dobre* (starop. forma) — dobro [przypis edytorski]

ANTENOR
Przyjacielowi więcej niżli prawdzie
Chcieć służyć, zda się przeciw przystojności[42].

ALEKSANDER
Ręka umywa rękę, noga nogi
Wspiera, przyjaciel port przyjacielowi.

Przyjaźń, Ciało, Współpraca

ANTENOR
Wielki przyjaciel przystojność: tą sobie
Rozkazać służyć nie jest przyjacielska[43].

ALEKSANDER
W potrzebie, mówią, doznać przyjaciela.

ANTENOR
I toć potrzeba[44], gdzie sumnienie[45] płaci[46].

ALEKSANDER
Piękne sumnienie: stać przy przyjacielu.

ANTENOR
Jeszcze piękniejsze: zostawać przy prawdzie.

ALEKSANDER
Grekom pomagać to u ciebie prawda.

ANTENOR
Grek u mnie każdy, kto ma sprawiedliwą[47].

ALEKSANDER
Widzę, żebyś mię ty prędko osądził.

ANTENOR
Swoje sumnienie każdego ma sądzić.

ALEKSANDER
Znać, że u ciebie gospodą[48] posłowie.

ANTENOR
Wszystkim ućciwym[49] dom mój otworzony.

ALEKSANDER
A zwłaszcza, kto nie z próżnymi rękoma.

---

[42]*przystojność* — to, co przystoi (czynić, mówić); przyzwoitość. [przypis edytorski]
[43]*nie jest przyjacielska* — nie jest rzeczą przyjacielską. [przypis edytorski]
[44]*potrzeba* (starop.) — niebezpieczeństwo. [przypis edytorski]
[45]*sumnienie* — dziś: sumienie. [przypis edytorski]
[46]*I toć potrzeba, gdzie sumnienie płaci* — i to jest niebezpieczeństwem, gdzie chodzi o sumienie. [przypis edytorski]
[47]*każdy, kto ma sprawiedliwą* — każdy, kto ma słuszność. [przypis edytorski]
[48]*być gospodą u kogoś* — gościć u kogoś; stacjonować u kogoś. [przypis edytorski]
[49]*ućciwy* (starop.) — dziś: uczciwy. [przypis edytorski]

ANTENOR
Trzeba mi bowiem sędziom na podarki,
Bom cudzą żonę wziął, o którą czynią[50].

ALEKSANDER
Nie wiem o żonę[51], ale dary bierzesz,
Od Greków zwłaszcza; moje na cię małe.

ANTENOR
I żon, i cudzych darów nierad biorę.
Ty, jako żywiesz[52], tak, widzę, i mówisz
Niepowściągliwie; nie mam z tobą sprawy.

ALEKSANDER
I mnie żal, żem cię o co kiedy prosił.
Ufam swym bogom, że i krom[53] twej łaski
Najdę, kto rzeczy mych podpierać będzie[54].

ANTENOR
Taki, jakiś sam.

ALEKSANDER
Da Bóg, człek poćciwy[55].

[STASIMON PIERWSZE]

CHORUS — mądrość, młodość

By rozum był przy młodości
Nigdy takiej obfitości
Pereł morze i ziemia złota nie urodzi,
Żeby tego nie mieli tym dostawać młodzi[56].

Mniej by na świecie trosk było,
By się to dwoje łączyło;
I oni by rozkoszy trwalszych używali,
Siebie ani powinnych w żal by nie wdawali.

Teraz, na rozum nie dbając,
A żądzom tylko zgadzając,
Zdrowie i sławę tracą, tracą majętności
I ojczyznę w ostatnie zawodzą trudności.

O Boże na wielkim niebie!
Drogo to, widzę, u Ciebie

[50] *cudzą żonę (…), o którą czynią* — cudzą żonę, z powodu której toczy się spór. [przypis edytorski]
[51] *Nie wiem o żonę* — nie wiem, czy z powodu żony. [przypis edytorski]
[52] *żywiesz* (starop. forma) — dziś: żyjesz. [przypis edytorski]
[53] *krom* (starop.) — oprócz. [przypis edytorski]
[54] *zajdę, kto rzeczy mych podpierać będzie* — znajdę kogoś, kto będzie popierał moje interesy; znajdę sprzymierzeńca. [przypis edytorski]
[55] *poćciwy* (starop.) — poczciwy; godny czci, szanowny. [przypis edytorski]
[56] *By rozum był przy młodości / Nigdy takiej obfitości / Pereł morze i ziemia złota nie urodzi, / Żeby tego nie mieli tym dostawać młodzi* — nie ma takich skarbów na ziemi, żeby za nie mogli młodzi kupić sobie rozum. [przypis edytorski]

Dać młodość i baczenie[57] za raz[58]; jedno płacić
Drugim trzeba: to dobre, a tego żal stracić.

Ale oto Helenę widzę: co też teraz
Nieboga myśli wiedząc, że dziś o niej w radzie
Ostateczne namowy, ma li[59] w Troi[60] zostać
Czyli Grecyją znowu i Spartę nawiedzić?

[EPEISODION DRUGI]

HELENA

kobieta, ojczyzna, żona

Wszytkom ja to widziała jako we zwierciedle,
Że z korzyści swej nie miał długo się weselić
Bezecny Aleksander, ale mu w czas[61] mieli
I dobrą myśl przekazić[62] przeważni Grekowie.
Więc on, jako drapieżny wilk rozbiwszy stado,
Co nadalej[63] uciekał, a oni zaś, jako
Pasterze ze psy[64] za nim. I ledwe[65] do tego
Nie przyjdzie, że wilk owcę na ostatek musi
Porzucić, a sam gdzie w las sromotnie uciecze.

Niestety, jakież moje będą przenosiny?
Podobno[66] w tył okrętu łańcuchem za szyję
Uwiązana, pośrzodkiem[67] greckich naw[68] popłynę.
Z jakąż ja twarzą bracią swą[69] miłą przywitam?
Jakoż ja, niewstydliwa, przed oczy twe naprzód,
Mężu mój miły, przyjdę i sprawę o sobie
Dawać będę? A będęż w twarz ci wejźrzeć śmiała?
Bodajżeś ty był nigdy Sparty nie nawiedził,
Nieszczęsny Pryjamida[70]! Bo czego mnie więcej
Nie dostawało[71]? Zacnych książąt córką będąc
Szłam w książęcy dom zacny; dał był Bóg urodę,
Dał potomstwo, dał dobrą nade wszytko sławę.
Tom wszytko prze człowieka złego utraciła.
Ojczyzna gdzieś daleko, przyjaciół nie widzę,
Dziatki[72] nie wiem, żywe li[73]; jam sama coś mało
Od niewolnice rozna[74], przymówkom[75] dotkliwym
I złej sławie podległa, a co jeszcze ze mną
Szczęście[76] myśli poczynać, ty sam wiesz, mój Panie.

---

[57]*baczenie* (starop.) — rozum, rozsądek. [przypis edytorski]
[58]*za raz* — zarazem; jednocześnie. [przypis edytorski]
[59]*ma li (…) zostać* — czy ma zostać. [przypis edytorski]
[60]*Troja* — starożytne miasto w północno-zachodniej części Azji Mniejszej. [przypis edytorski]
[61]*w czas* (starop.) — tu: w pewnym momencie; w stosownym czasie. [przypis edytorski]
[62]*przekazić* (starop.) — tu: skazić, zepsuć. [przypis edytorski]
[63]*nadalej* (starop. forma) — najdalej. [przypis edytorski]
[64]*pasterze ze psy* — pasterze z psami. [przypis edytorski]
[65]*ledwe* (starop.) — dziś ledwie; *ledwe do tego nie przyjdzie*: o mało nie dojdzie do tego. [przypis edytorski]
[66]*podobno* (starop.) — prawdopodobnie; pewnie. [przypis edytorski]
[67]*pośrzodkiem czego* — tu: pomiędzy czym. [przypis edytorski]
[68]*nawa* (daw.) — statek. [przypis edytorski]
[69]*z (…) bracią swą* — ze swymi braćmi (daw. forma liczby podwójnej); braćmi Heleny, córki Zeusa i Ledy, byli Kastor i Polluks. [przypis edytorski]
[70]*Pryjamida* — syn Priama, czyli tu: Aleksander (Parys). [przypis edytorski]
[71]*nie dostawać czegoś* (starop.) — brakować czegoś. [przypis edytorski]
[72]*dziatki* (daw.) — dzieci; Helena miała jedno dziecko, córkę Hermionę. [przypis edytorski]
[73]*nie wiem, żywe li* — nie wiem, czy są żywe. [przypis edytorski]
[74]*jam sama coś mało od niewolnice rozna* — sama mało różnię się od niewolnicy. [przypis edytorski]
[75]*przymówka* (starop.) — przykra, dokuczliwa uwaga. [przypis edytorski]
[76]*szczęście* — tu: los, fatum. [przypis edytorski]

PANI STARA, HELENA

PANI

kondycja ludzka

Nie frasuj[77] mi się, moje dziecię miłe,
Takci[78] na świecie być musi: raz radość,
Drugi raz smutek; z tego dwojga żywot
Nasz upleciony. I rozkoszyć[79] nasze
Niepewne, ale i troski ustąpić
Muszą, gdy Bóg chce, a czasy przyniosą.

HELENA

O matko moja, nierównoż to tego
Wieńca pleciono; więcejże[80] daleko
Człowiek frasunków[81] czuje niż radości.

PANI

Barziej do serca to, co boli, człowiek
Przypuszcza, niżli co g'myśli[82] się dzieje.
I stądże się zda, że tego jest więcej,
Co trapi, niżli co człowieka cieszy.

HELENA

Prze Bóg, więcejci złego na tym świecie
Niżli dobrego. Patrzaj naprzód, jako
Jedenże tylko sposób człowiekowi
Jest urodzić się, a zginąć tak wiele
Dróg jest, że tego niepodobno zgadnąć.
Także i zdrowie nie ma, jeno jedno[83].
Człowiek śmiertelny, a przeciwko temu
Niezliczna liczba chorób rozmaitych.
Ale i ona, która wszystkim włada,
Która ma wszytko w ręku, wszytkim rządzi,
Fortuna za mną świadczy, że daleko
Mniej dóbr na świecie niżli tego, co złym
Ludzie mianują, bo ubogaciwszy
Pewną część ludzi, patrzaj, co ich[84] ciężkim
Ubóstwem trapi. A iż tego żadnej
Zadości g'woli[85] ani skępstwu swemu
Nie czyni, ale niedostatkiem tylko
Ściśniona, znak jest, że i dziś, gdy komu
Chce co uczynić dobrze, pospolicie
Jednemu pierwej weźmie, toż dopiero
Drugiemu daje; skąd się da rozumieć,
Co już powtarzam nie raz, że na świecie
Mniej dóbr daleko niżli złych przypadków.

Kondycja ludzka

Los, Kondycja ludzka

[77]*frasować się* (starop.) — martwić się. [przypis edytorski]
[78]*takci* — konstrukcja z partykułą wzmacniającą *-ci*; znaczenie: tak oto, tak właśnie. [przypis edytorski]
[79]*rozkoszyć* — konstrukcja z partykułą wzmacniającą *-ci*, skróconą do *-ć*; *rozkoszyć nasze niepewne*: rozkosze nasze są niepewne. [przypis edytorski]
[80]*więcejże* — konstrukcja z partykułą wzmacniającą *-że*. [przypis edytorski]
[81]*frasunek* (starop.) — zmartwienie. [przypis edytorski]
[82]*g'myśli* (starop.) — ku myśli, po myśli; pomyślnie, według życzenia. [przypis edytorski]
[83]*nie ma, jeno jedno* — nie ma więcej niż tylko jedno; ma tylko jedno. [przypis edytorski]
[84]*co ich* — tu: ilu ich. [przypis edytorski]
[85]*g'woli* (starop.) — dla. [przypis edytorski]

PANI
Mniej abo więcej, równa li też liczba
Obojga — korzyść niewielka to wiedzieć.
O to by Boga prosić, żeby człowiek
Co namniej szczęścia przeciwnego doznał,
Bo żeby zgoła nic, to nie człowiecza[86].
Ale że z rady tak długo nikogo
Nie słychać! Wiem, że da bez omieszkania
Znać Aleksander, skoro się tam rzeczy
Przetoczą, a nam białymgłowom jakoś
Przystojniej w domu zawżdy niż przed sienią[87].

Kobieta

[STASIMON DRUGI]

CHORUS
Wy, którzy pospolitą rzeczą[88] władacie,
A ludzką sprawiedliwość w ręku trzymacie,
Wy, mówię, którym ludzi paść poruczono
I zwirzchności nad stadem bożym zwierzono:

Obywatel, Sprawiedliwość, Władza, Polityka

Miejcie to przed oczyma zawżdy swojemi,
Żeście miejsce zasiedli boże na ziemi,
Z którego macie nie tak swe własne rzeczy,
Jako wszytek ludzki mieć rodzaj na pieczy.

A wam więc nad mniejszymi zwierzchność jest dana,
Ale i sami macie nad sobą pana,
Któremu kiedyżkolwiek z spraw swych uczynić
Poczet[89] macie: trudnoż tam krzywemu[90] wynić[91].

Nie bierze ten pan darów ani się pyta,
Jesli[92] kto chłop czyli[93] się grofem[94] poczyta[95],
W siermiędze[96] li[97] go widzi, w złotych[98] li głowach;
Jesli namniej przewinił, być mu w okowach[99].

Więc ja podobno[100] z mniejszym niebezpieczeństwem
Grzeszę, bo sam się tracę[101] swym wszeteczeństwem[102].

---

[86]*to nie człowiecza* — to nieludzkie; to nie jest rzecz właściwa człowiekowi. [przypis edytorski]
[87]*przed sienią* — przed domem; tu: przed pałacem. [przypis edytorski]
[88]*pospolita rzecz* (z łac. *res publica*) — rzeczpospolita, państwo. [przypis edytorski]
[89]*poczet uczynić* — tu: zdać sprawę (komuś z czegoś, np. z wykonania zadania). [przypis edytorski]
[90]*krzywy* (starop.) — zły. [przypis edytorski]
[91]*wynić* a. *wynijść* (starop.) — wyjść [przypis edytorski]
[92]*jesli* — tu: czy; *jesli kto chłop*: czy ktoś jest chłopem. [przypis edytorski]
[93]*czyli* — czy też (konstrukcja z partykułą *-li*). [przypis edytorski]
[94]*grof* — graf; hrabia. [przypis edytorski]
[95]*poczytać się kimś* — dziś: poczytywać się za kogoś; uważać się za kogoś. [przypis edytorski]
[96]*siermięga* — ubogi, prosty ubiór chłopski z grubego materiału: płótna a. sukna. [przypis edytorski]
[97]*li* — czy. [przypis edytorski]
[98]*złote głowy* a. *złotogłów* — drogocenna tkanina (często jedwabna) wyszywana metaliczną złotą nicią. [przypis edytorski]
[99]*Jesli namniej przewinił, być mu w okowach* — Choćby popełnił najmniejszą przewinę, nieuchronnie znajdzie się w okowach (tj. przen. zostanie ukarany); *okowy*: kajdany. [przypis edytorski]
[100]*podobno* (daw.) — tu: prawdopodobnie; zapewne. [przypis edytorski]
[101]*sam się tracę* — tu: skazuję (tylko) siebie samego na zatracenie. [przypis edytorski]
[102]*wszeteczeństwo* (starop.) — nieprzyzwoity, gorszący postępek. [przypis edytorski]

Przełożonych występy[103] miasta zgubiły
I szerokie do gruntu carstwa[104] zniszczyły[105].

[EPEISODION TRZECI]

POSEŁ, HELENA

POSEŁ
Dobrą nowinę paniej[106] swojej niosę.
Rozumiem temu, że już dawno tego
Poselstwa czeka, serce swe troskami
I płaczem trapiąc. Ale oto prawie
Na czas wychodzi z domu. O królowa,
Wdzięcznej nowiny posła masz przed sobą.

HELENA
Daj Boże, byś co przyniósł pociesznego[107].

POSEŁ
Posłowie twoi, jako przyjechali,
Tak odjeżdżają, a ty przedsię[108] z nami.

HELENA
Byłeś sam w radzie, czyś słyszał od kogo?

POSEŁ
Byłem przy wszytkim i prosto mi stamtąd
Iść Aleksander do ciebie rozkazał.

HELENA
Jeszcześ[109] nie widzę, z czego bych się prawie[110]
Ucieszyć miała. Wszakże powiedz przedsię,
Jako co było.

POSEŁ
Powiem, jeno[111] słuchaj!
Skoro w radzie zasiedli panowie, król naprzód
Tę rzecz do nich uczynił: «Nie zwykłem nic nigdy
Bez rady waszej czynić; a bych też zwykł kiedy
(Czego w pamięci nie mam), w tej sprawie koniecznie
Syna swego bych nie chciał, aby mię ojcowska
Miłość przeciw synowi[112] jako nie uwiodła.
Bo aczci[113] to podobno nie darmo rzeczono:
»Krew nie woda«[114], lecz u mnie pospolitej rzeczy[115]

Ojciec, Ojczyzna, Rodzina, Sprawiedliwość, Syn, Władza

[103]*występy* (starop.) — tu: występki, wykroczenia. [przypis edytorski]
[104]*carstwo* (daw.) — cesarstwo. [przypis edytorski]
[105]*zniszczyć do gruntu* — zniszczyć doszczętnie. [przypis edytorski]
[106]*paniej* (starop. forma) — dziś C. lp: pani. [przypis edytorski]
[107]*pocieszny* — tu: dający pocieszenie. [przypis edytorski]
[108]*przedsię* (starop.) — przecież, wszak, jednak, nadal. [przypis edytorski]
[109]*jeszcześ* — daw. konstrukcja z partykułą wzmacniającą *-ci*, skróconą do *-ś*. [przypis edytorski]
[110]*prawie* (daw.) — prawdziwie; tu: naprawdę. [przypis edytorski]
[111]*jeno* (starop.) — tylko. [przypis edytorski]
[112]*miłość przeciw synowi* — dziś: miłość do syna. [przypis edytorski]
[113]*aczci* (starop.) — chociaż; choćby nawet (konstrukcja z partykułą wzmacniającą *-ci*). [przypis edytorski]
[114]*Krew nie woda* — zwrot przysłowiowy, dziś odnoszący się do czyjegoś temperamentnego działania; tu w daw. znaczeniu: pokrewieństwo w istotny sposób oddziałuje na jednostkę. [przypis edytorski]
[115]*pospolita rzecz* (z łac. *res publica*) — rzeczpospolita, państwo. [przypis edytorski]

Powinowactwo więtsze[116]. A tak, co się kolwiek[117]
Wam wszytkim będzie zdało, toż i ja pochwalę.
Syn mój w Grecyjej[118] żony dostał, nie wiem jako;
Tej się upominają od Greków posłowie[119].
Wydać abo nie wydać; w tym rozmysłu trzeba».

Zatym[120] wstał Aleksander i tak mówić począł:
«Przy pierwszej posłów skardze dałem dostateczną
Sprawę[121] o sobie; teraz nie chcę uszu waszych
Słowy proznymi[122] bawić, ale maluczko co
Powiedziawszy, ostatek na Boga przypuszczę[123]
I na łaskę ojcowską, i was wszytkich zdanie.
Wszytkim wam jest świadomo, jakim ja był żywot
Wziął przed się[124], żeciem[125] nigdy tych burkowych biesiad
Patrząc nie chciał; wolałem po gęstych dąbrowach
Prędkie jelenie gonić abo dzikie świnie.
Anim ja tego sobie za niewczas[126] poczytał
W budzie leśnej się przespać i nad stady chodzić[127].
Nie myśliłciem[128] ja wtenczas namniej o Helenie
Ani to imię przedtym w uszu mych postało[129].
Wenus[130], kiedy mię naprzód trzy boginie[131] sobie
Za sędziego obrały, Wenus mi ją sama
Napierwej zaleciła i za żonę dała[132].
Ludzie, widzę, u Boga szczęścia sobie proszą,
A ja kiedy mię z chęci swej tym potykali,
Miałem gardzić? Przyjąłem, i przyjąłem wdzięcznie,
I mam pewną nadzieję, że tenże bóg, który
Ućcił[133] mię naprzód, będzie i do końca szczęścił
I co mi dał, nie da mi leda jako[134] wydrzeć.
A bych też był[135] żony swej ludzkim obyczajem[136]

Bóg, Los, Miłość

[116]*więtszy* (starop. forma) — dziś: większy. [przypis edytorski]
[117]*co się kolwiek* (starop.) — dziś: cokolwiek się. [przypis edytorski]
[118]*Grecyjej* (daw. forma) — (w) Grecji. [przypis edytorski]
[119]*Tej się upominają od Greków posłowie* — inaczej: posłowie [przysłani] od Greków upominają się o tę (tj. Helenę, żonę Aleksandra przywiezioną z Grecji). [przypis edytorski]
[120]*zatym* — na to; na te słowa; po tych słowach. [przypis edytorski]
[121]*dałem (…) sprawę o sobie* — wyjaśniłem swoją sytuację, swoje postępowanie; por. dziś: sprawozdanie. [przypis edytorski]
[122]*prozny* (starop.) — pusty, próżny, bez znaczenia. [przypis edytorski]
[123]*ostatek na Boga przypuszczę* — resztę zostawię Bogu. [przypis edytorski]
[124]*wziąć coś przed się* (starop.) — przedsięwziąć coś. [przypis edytorski]
[125]*żeciem (…) nie chciał* — że nie chciałem (konstrukcja z przestawną końcówką czasownika). [przypis edytorski]
[126]*niewczas* (starop.) — niewygoda. [przypis edytorski]
[127]*nad stady chodzić* — pilnować stad; paść stada. [przypis edytorski]
[128]*nie myśliłciem ja* (daw.) — nie myślałem. [przypis edytorski]
[129]*ani (…) w uszu mych postało* — ani postało w moich uszach; ani usłyszałem. [przypis edytorski]
[130]*Wenus* — właśc. Afrodyta, w mit. gr. bogini miłości. [przypis edytorski]
[131]*trzy boginie* — Hera, Atena i Afrodyta. [przypis edytorski]
[132]*kiedy mię naprzód trzy boginie sobie Za sędziego obrały, Wenus mi ją sama (…) za żonę dała* — Aleksander (Parys) przywołuje tu zdarzenie znane z mit. gr. jako *sąd Parysa*. Podczas wesela Peleusa i nareidy Tetydy (późniejszej matki Achillesa) bogini niezgody Eris rzuciła między gości złote jabłko z napisem: „dla najpiękniejszej" (gr. *te kallisti*) trzy największe boginie poczuły się uprawnione do tego tytułu: Hera, Atena i Afrodyta; do rozstrzygnięcia sporu wybrany został z woli Zeusa Parys (Aleksander), a każda z bogiń obiecywała Parysowi swe szczególne łaski w razie przyznania jabłka właśnie jej: z rąk Hery miał otrzymać władzę, od Ateny mądrość i sławę, zaś od Afrodyty najpiękniejszą kobietę za żonę i to właśnie bogini miłości Parys przyznał pierwszeństwo; co prawda najpiękniejsza kobieta, Helena miała już wówczas męża, Menelaosa, króla Sparty, jednak Parys postanowił nie zważać na to i obiecaną sobie Helenę porwał, wykorzystując gościnę w Sparcie, a następnie zawiózł do Troi; to stało się przyczyną wojny trojańskiej. [przypis edytorski]
[133]*ućcić* (starop.) — dziś: uczcić; uhonorować, obdarzyć. [przypis edytorski]
[134]*leda jako* (starop.) — byle jak; łatwo. [przypis edytorski]
[135]*A bych też był (…) dostawał* — gdybym dostał. [przypis edytorski]
[136]*ludzkim obyczajem* — bez interwencji boskiej (tj. obietnicy Afrodyty). [przypis edytorski]

Dostawał, nie wiem, czemu onym się zyść[137] miało
Medeą[138] z domu wykraść od przyjaciół naszych,
A mnie zaś ich fortelu takimże fortelem
Oddać się nie godziło?
Jeslim co tedy winien, toż i oni winni.
Chcą li nagrody, niech ją sami pierwej czynią,
Jako ci, którzy krzywdę naprzód uczynili.
A tam, ojcze, nie tylko żonę moję, ale
I mnie samego wydaj, niechaj pokutuję!
Gdzie by też to o sobie tak rozumieć chcieli,
Że im każdy, a oni nie winni nikomu
Sprawiedliwości czynić: tego, da Bóg, nigdy
Nad nami nie przewiodą ani ich z to będzie[139].
Nie tuszęć[140] ja, żebyś ty, ojcze mój łaskawy,
Nie pomniał jeszcze krzywdy i szkód staradawnych,
Któreś wziął od tych panów i to państwo sławne[141].
Jeszczeć mury na ziemi leżą powalone
I pola do tej doby pustyniami stoją,
Znaki miecza greckiego i okrutnej ręki.
A byś też tego dobrze nie chciał sam pamiętać,
Hesyjona pamiętać musi, siostra twoja,
Ojcze, a moja ciotka, która do tej doby
U nich w niewoli żywie[142], jesli jeszcze żywie.
Tej nam krzywdy, o królu, jedna nie nagrodzi
Helena ani jeden Parys powetuje».

Wina

Tu przestał Aleksander, a szept między ludźmi
Rozlegał się po sali. Jako więc ku latu
Robotne pszczoły w ulu szemrzą, kiedy wodza
Nowego oglądały, a chęć nastąpiła
Od macior[143] się wynosić i nowe zaczynać
Gospodarstwo, szmer w ulu i rozruch kryjomy:
Taki dźwięk tam natenczas wstał był między ludźmi,
Który skoro ucichnął, Antenor jął mówić:

Owad, Obyczaje

«Prawdzie długich wywodów, królu, nie potrzeba:
Aleksander, w Grecyjej[144] gościem w domu będąc
Człowieka przedniejszego, na gościnne prawa
Nie pomniąc[145], żonę mu wziął i przywłaszczył sobie.

Prawda

Kobieta, Żona, Gość

[137]*zyść* (starop.) — uzyskać, ziścić; tu: udać się. [przypis edytorski]

[138]*Medea* (mit. gr.) — córka króla Kolchidy, która pomogła Jazonowi ukraść złote runo, a następnie uciekła z nim i jego towarzyszami do Grecji; towarzyszył jej młodszy brat, Absyrt, którego zamordowała i poćwiartowała, będąc już na statku, a następnie wrzucała części jego ciała do morza, opóźniając w ten sposób pogoń, ponieważ ojciec wyławiał je z wody. Ten wątek historii wyprawy Argonautów wykorzystuje Aleksander demagogicznie, uwydatniając powierzchowne podobieństwo i pomijając zasadnicze różnice, aby sformułować argument, że Grekom również zdarzało się, że porywali sobie żony z innych, przyjacielskich dla Troi krajów (Kolchida miała leżeć na terenach dzisiejszej Gruzji), i nie spotkała ich za to kara, zaś jego czyn był odpowiedzią wet za wet na uprowadzenie Medei przez Jazona. [przypis edytorski]

[139]*tego (…) nigdy nad nami nie przewiodą ani ich z to będzie* — nam nie narzucą ani się na to nie zdobędą. [przypis edytorski]

[140]*nie tuszęć ja* (starop.) — nie sądzę (konstrukcja z partykułą wzmacniającą *-ci*, skróconą do *-ć*). [przypis edytorski]

[141]*krzywdy i szkód staradawnych, / Któreś wziął od tych panów i to państwo sławne* — kolejny, równie demagogiczny argument Aleksandra opiera się na przypomnieniu innej dawnej krzywdy: wyprawy Greków pod wodzą Heraklesa przeciw Troi, zakończonej zburzeniem miasta i porwaniem Hezjony siostry Priama, a więc ciotki Aleksandra. [przypis edytorski]

[142]*żywie* (starop. forma) — dziś: żyje. [przypis edytorski]

[143]*maciora* (starop.) — matka. [przypis edytorski]

[144]*w Grecyjej* (starop. forma) — dziś: w Grecji. [przypis edytorski]

[145]*na gościnne prawa nie pomniąc* — zapominając o prawach gościnności. [przypis edytorski]

By mu był niewolnicę naliższą[146] przemówił[147],
Winien by mu był został[148], cóż kiedy wziął żonę,
Której ani zaniedbać, ani też dochodzić
Dobry, ućciwy człowiek bez wstydu nie może?
Winien mu nie po mału[149]. On, chocia ze wstydem,
Żony się upomina, a ja wrócić[150] radzę,
Abychmy ku zelżeniu niesprawiedliwości
Nie przydali[151]: oboje to przez się nieznośne[152],
Cóż[153] pospołu złożone! Toteż[154] niewątpliwa[155],
Że Grekowie Heleny nie tylko przez posły,
Ale nawet i przez miecz domagać się będą.
Niechże się Aleksander tak drogo nie żeni,
Żeby małżeństwo swoje upadkiem ojczyzny
I krwią naszą miał płacić! Jesli w łaskę dufa
Boginiej swej, niech na to miejsce dwu się boi,
Które dla niej rozgniewał i sądem swym zganił.
Medeą[156] nie za naszych czasów uniesiono[157].
I nie wiem, jesli nam co do tego[158]. To widzę,
Że tej krzywdy u Greków nikt się do tej doby
Nie domagał; milczeli tego, którym było
Przystojniej o to mówić. Nie wiem, jako słusznie
Swój własny występ[159] cudzą krzywdą barwić chcemy?
To się nas barziej[160] tycze, że za przodków naszych
Grekowie w tym królestwie mieczem wojowali;
Lecz i natenczas, królu (prawda się znać musi)[161],
Nasza niesprawiedliwość do tego upadku
Nas przywiodła[162], że się też i dziś lękać muszę,
Aby to sąd tajemny jakiś boży nie był,
Nam prze[163] niesprawiedliwość zawżdy[164] pomstę odnieść
Od Greków. Czego tobie przestrzegać się godzi,
O królu, a tym barziej, żeś i w pierwszej klęsce

Konflikt, Małżeństwo, Obywatel

[146]*naliższą* (starop. forma) — najlichszą; najgorszą, ostatnią (najwyższy stopień od *licby*: słaby, zły). [przypis edytorski]
[147]*przemówić* — tu: nakłonić, przeciągnąć na swoją stronę. [przypis edytorski]
[148]*winien by mu był został* — przewiniłby wobec niego. [przypis edytorski]
[149]*nie po mału* (starop.) — niemało (tj. wiele). [przypis edytorski]
[150]*wrócić* — tu: zwrócić, oddać. [przypis edytorski]
[151]*Abychmy ku zelżeniu niesprawiedliwości / Nie przydali* — abyśmy nie dodali do obelgi niesprawiedliwości. [przypis edytorski]
[152]*oboje to przez się nieznośne* — każda z tych rzeczy sama jest nieznośna. [przypis edytorski]
[153]*cóż* — tu: cóż dopiero. [przypis edytorski]
[154]*toteż* — a więc; dlatego. [przypis edytorski]
[155]*niewątpliwa* (starop.) — to rzecz niewątpliwa; dziś: niewątpliwie. [przypis edytorski]
[156]*Medeą* (starop. forma) — dziś B.: Medeę. [przypis edytorski]
[157]*uniesiono* — tu: uprowadzono. [przypis edytorski]
[158]*nie wiem, jesli nam co do tego* — nie wiem, czy mamy coś do tego; nie wiem, czy to nasza sprawa. [przypis edytorski]
[159]*występ* (starop.) — tu: występek; przestępstwo. [przypis edytorski]
[160]*barziej* (starop. forma) — dziś: bardziej. [przypis edytorski]
[161]*prawda się znać musi* — trzeba wyznać prawdę. [przypis edytorski]
[162]*Nasza niesprawiedliwość do tego upadku nas przywiodła* — odpowiadając na drugi argument Aleksandra, Antenor zwraca uwagę nie tylko na same dotkliwe straty doznane od Greków, ale też na przyczynę zaistniałego stanu rzeczy, czyli przypomina o niedotrzymaniu przez Trojan zobowiązań wobec Heraklesa; ojciec Priama, Laomedon, obiecał herosowi rękę swej córki Hezjony oraz cudowne konie za uwolnienie kraju od smoka morskiego, ale po wykonaniu przez Heraklesa zadania nie dotrzymał obietnicy: dlatego w zemście Herakles zebrał wojowników, przy ich pomocy zburzył Troję, Laomedona zabił, a jego córkę porwał i zamiast wziąć za żonę, jak mu obiecywano początkowo, oddał za niewolnicę jednemu ze swych współtowarzyszy. Samego Priama, który był wówczas małym chłopcem, ocaliła wówczas Hezjona. [przypis edytorski]
[163]*prze* — dziś: przez. [przypis edytorski]
[164]*zawżdy* (starop.) — zawsze; tu: tak czy inaczej, koniecznie. [przypis edytorski]

Mało[165] małym nie zginął, pokutując za grzech
Ojcowski i postępek mało sprawiedliwy».

To powiedziawszy, milczał. Toż Eneasz mówił,
Toż Pantus i Tymetes, zgadzał się i Lampon,
I Ukalegon z nimi, ale Iketaon
Coś inszego rozumiał i w te słowa mówił:

«Owa, jako nam kolwiek Grekowie zagrają,
Tak my już skakać musim? Bać się ich nam każą,
A ja, owszem, się lękam. Teraz nam Helenę
Wydać każą, po chwili naszych się żon będą
I dzieci upominać. Nigdy w swojej mierze
Chciwość władze nie stoi; zawżdy, jako powódź,
Pomyka[166] swoich granic nieznacznie, aż potym
Wszytki pola zaleje. Za czasu[167], panowie,
Umykać[168] rogów trzeba, bo wonczas już próżno
Miotać się, kiedy jarzmo na szyję założą.
Sprawiedliwości proszą, a grożą nam wojną:
Daj, chcesz li[169], alboć wydrę, taka to jest[170] prosto.
Winienem sprawiedliwość, ale nie z swą hańbą:
Kto ją na mnie wyciska, sowitej nagrody
Ze mnie chce i korzyści, i zelżenia mego.
Dawnyć to grecki tytuł pany[171] się mianować,
A nas, *barbaros*[172], sługi. Ale nie toć jest pan,
Co się w Peloponezie albo w Troi rodził;
Szabla[173] ostra przy boku to pan: ta rozstrzygnie,
Kto komu czołem bić ma. Do tego tam czasu
Równi sobie być musim; ani tego Greczyn
O sobie niechaj dzierży[174], żeby tak był groźny,
Jako się sobie sam zda. Jesli tedy krzywdę
W tym się mieć rozumieją, że Helenę uniósł
Aleksander, niechajże okażą na sobie
Sami naprzód, jako ten gwałt winien nagradzać
Aleksander, ponieważ samiż okazali,
Jako taki gwałt czynić. Aczci[175] Aleksander
Brata przy siestrze nie wziął, jako oni wzięli
Medeą i Absyrta.
Bo co Antenor mówi, że nam nic do tego:
Ba, i barzo do tego! Za jednego krzywdę
Oni się wszyscy wzięli, a nas pojedynkiem
Zbierać mają? Nie tuszę; tożci sąsiadowi
Sąsiad w Azyjej winien, co u nich w Europie.
Mówiono zawżdy o to[176] i do końca będą.

Chciwość

Pan, Sługa, Walka

[165]*mało* (starop.) — tu: o mało; mało co. [przypis edytorski]
[166]*pomykać* — iść, posuwać się; tu: przekraczać. [przypis edytorski]
[167]*za czasu* — w czas; póki czas; zawczasu. [przypis edytorski]
[168]*umykać* (starop.) — tu: uciekać od czegoś, unikać. [przypis edytorski]
[169]*chcesz li* — jeśli chcesz. [przypis edytorski]
[170]*taka to jest* — w domyśle: taka to jest ich sprawiedliwość. [przypis edytorski]
[171]*pany się mianować* — nazywać się panami. [przypis edytorski]
[172]*barbaros* — barbarzyńcy; *Dawnyć to grecki tytuł pany się mianować, / A nas, barbaros, sługi*: tzn. dawną praktyką Greków jest siebie nazywać panami, a nas, barbarzyńców, sługami. Jest to odwołanie do niechęci i poczucia wyższości, jakie Grecy żywili wobec ludów azjatyckich. [przypis edytorski]
[173]*szabla* — jest to oczywisty anachronizm: starożytni Grecy szabli nie używali; jednocześnie rys ten wskazuje, że przedstawione treści miały mieć zastosowanie do problemów współczesności. [przypis edytorski]
[174]*dzierżyć coś o sobie* (starop.) — utrzymywać coś o sobie; głosić coś na swój temat. [przypis edytorski]
[175]*aczci* (starop.) — chociaż. [przypis edytorski]
[176]*mówić o coś* (starop.) — dopominać się o coś; *mówiono zawżdy o to*: domagano się tego zawsze. [przypis edytorski]

Co się siostry królewskiej i szkód dawnych tycze,
Więtsza[177] to zasię[178] u mnie, niżby się tu miała
Przypomnieć abo na ten sztych kłaść[179]: dzierżę o cnej
Krwi trojańskiej, że tego mścić się jeszcze będzie.
Teraz zgoła nie radzę Heleny wydawać,
Aż się też oni z nami o Medeą zgodzą».

To jego słowa były. Potym się już żaden
Długą rzeczą nie bawił; jeden głos był wszytkich:
«Tak jako Iketaon»; i tych, co siedzieli,
I tych, co za stołkami stali, głos był jeden:
«Tak jako Iketaon». Kilkakroć powstawał
Ukalegon chcąc mówić, lecz przed hukiem nie mógł.
Marszałkowie, laskami w ziemię coraz bijąc:
«Posłuchajcie, panowie, Ukalegon mówi».
Nie pomogły nic laski, a nasz Ukalegon
Ukalegontom mówił, bo nań nic nie dbali[180].
Tymczasem ktoś zawołał głosem prawie głośnym:
«Co po tych krasnych[181] mowach? Rozstąpmy się oto;
Ujźrzemy, gdzie nas więcej». Ledwe[182] wyrzekł, a już
Wszyscy na nogach stali i swe miejsca brali.
Kiedy się rozstąpili, nie było co równać:
Wszyscy przy Aleksandrze, a tam[183] ich garść była.
Prosili potym króla, aby wedle prawa
Postąpił, a za więtszą częścią wyrok podał.
Król, niewiele mieszkając[184]: «Rad bych był, powiada,
Na zgodę waszę patrzał, lecz iż być nie mogła,
Mnie nie lża[185], jeno więtszej części naśladować[186].
A tak, co z dobrym niechaj będzie pospolitym:
Helena niechaj w Troi zostanie, aż też nam
Grekowie za Medeą nagrodę uczynią».

Skoro po tym dekrecie po posły posłano,
A mnie też Aleksander do ciebie wyprawił
Z tym wszytkim, coś słyszała; tuszę, że odprawę
Do tej doby już wzięli posłowie i twój mąż
W domu cię dawno czeka. A tak nie mieszkajmy![187]

HELENA
Dobrze mówisz: idź ty wprzód, ja za tobą w tropy.

---

[177] *więtsza* — dziś: większa. [przypis edytorski]
[178] *zasię* — tu: natomiast. [przypis edytorski]
[179] *kłaść na sztych* (starop.) — kłaść na szalę wagi; porównywać. [przypis edytorski]
[180] *Ukalegon / Ukalegontom mówił, bo nań nic nie dbali* — gra słów oparta na znaczeniu imienia: gr. *ukalegon* (*οὐκαλέγων*) znaczy: niedbający. [przypis edytorski]
[181] *krasny* (starop.) — piękny. [przypis edytorski]
[182] *ledwe* (starop.) — ledwie. [przypis edytorski]
[183] *tam* — tzn. po drugiej stronie, przy Antenorze. [przypis edytorski]
[184] *mieszkać* (starop.) — tu: zwlekać. [przypis edytorski]
[185] *nie lża* (starop.) — nie wolno, nie trzeba; *nie lża jeno*: nic innego mi nie pozostaje, tylko (coś uczynić). [przypis edytorski]
[186] *więtszej części naśladować* — iść w ślady większości; iść za większością. [przypis edytorski]
[187] *nie mieszkajmy* — nie zwlekajmy, nie czekajmy. [przypis edytorski]

CHORUS
Tej podobno ta powieść g'myśli[188]: mnie bynamniej[189].
I onej, nie wiem, na co ta radość wynidzie[190].
Posłowie, widzę, idą nosy powiesiwszy:
Znać, że nie po swej myśli odprawę odnoszą.

[EPEISODION CZWARTY]

ULISSES
O nierządne królestwo i zginienia bliskie,
Gdzie ani prawa ważą, ani sprawiedliwość
Ma miejsca, ale wszytko złotem kupić trzeba!
Jeden to marnotrawca umiał spraktykować[191],
Że jego wszeteczeństwa i łotrowskiej sprawy
Od małych aż do wielkich wszyscy jawnie bronią,
Nizacz[192] prawdy nie mając ani końca patrząc,
Do którego rzeczy przyść[193] za ich radą muszą.
Nie rozumieją ludzie ani się w tym czują,
Jaki to wrzód szkodliwy w rzeczypospolitej
Młódź wszeteczna: ci cnocie i wstydowi cenę
Ustawili; przed tymi trudno człowiekiem być
Dobrym; ci domy niszczą, ci państwa ubożą,
A rzekę[194], że i gubią (Troja, poznasz potym!),
A przykładem zaś swoim jako wielką liczbę
Drugich przy sobie psują. Patrz, jakie orszaki
Darmojadów[195] za nimi, którzy ustawicznym
Próżnowaniem a zbytkiem jako wieprze tyją.
Z tego stada, mniemacie, że się który przyda
Do posługi ojczyzny? Jako ten we zbroi
Wytrwa, któremu czasem i w jedwabiu ciężko?
Jako straż będzie trzymał, a on i w południe
Przesypiać się nauczył? Jako stos wytrzymać
Ma nieprzyjacielowi, który ustawicznym
Pijaństwem zdrowie stracił? Takimi się czując,
A podobno nie czując[196], na wojnę wołają:
Boże, daj mi z takimi mężmi[197] zawżdy czynić![198]

Państwo, Prawo, Sprawiedliwość, Pieniądz

Młodość, Obywatel, Upadek

Upadek, Żołnierz

MENELAUS
Wieczne światło niebieskie i ty, płodna ziemi,
I ty, morze szerokie, wy, wszyscy bogowie,
I wysocy, i niscy, świadki mi dziś bądźcie,
Żem rzeczy sprawiedliwej od Trojanów żądał,
Abych był krzywdy wielkiej i zelżenia swego

mąż

[188] *g'myśli* (starop.) — k'myśli; ku myśli; po myśli. [przypis edytorski]
[189] *Tej podobno ta powieść g'myśli: mnie bynamniej* — jej najwidoczniej ta opowieść się podoba, mnie zupełnie nie. [przypis edytorski]
[190] *wynidzie* (starop. forma) — wyjdzie. [przypis edytorski]
[191] *spraktykować* — uczynić, sprawić. [przypis edytorski]
[192] *nizacz* (starop.) — ni za co; za nic. [przypis edytorski]
[193] *przyść* (starop. forma) — dziś: przyjść. [przypis edytorski]
[194] *rzekę* (starop. forma) — rzeknę; powiem. [przypis edytorski]
[195] *darmojad* (starop. forma) — dziś: darmozjad. [przypis edytorski]
[196] *Takimi się czując, / A podobno nie czując* — znaczenie: tak postępując, a prawdopodobnie nie mając samoświadomości. [przypis edytorski]
[197] *mężmi* (starop. forma) — dziś: mężami. [przypis edytorski]
[198] *czynić* — tu: mieć do czynienia, walczyć. [przypis edytorski]

Nagrodę jaką wziąć mógł; nicem[199] nie otrzymał,
Jeno śmiech ludzki, a żal serdeczny tym więtszy.
Na was tedy krzywdę swą i żałość niezmierną
Kładę, możni bogowie; jesli sercem czystym
Tę prośbę do was czynię, pomścicie zelżenia
I mej krzywdy tak jasnej: dajcie mi na gardle
Usieść[200] Aleksandrowym i miecz krwią napoić
Człowieka bezecnego, ponieważ i on mej
Zelżywości dawno syt i dziś się ją karmi.

[STASIMON TRZECI]

CHORUS
O białoskrzydła[201] morska pławaczko,
Wychowanico Idy[202] wysokiej,
Łodzi bukowa, któraś gładkiej[203]
Twarzy pasterza Pryjamczyka[204]
Mokrymi słonych wód ścieżkami
Do przezroczystych Eurotowych
Brodów[205] nosiła!
Coś to zołwicom[206] za bratową,
Córom szlachetnym Pryjamowym,
Cnej Poliksenie i Kasandrze
Wieszczej, przyniosła?
Za którą oto w tropy prosto,
Jako za zbiegłą niewolnicą,
Prędka pogonia[207] przybieżała.
To li on sławny upominek[208]
Albo pamiętne[209], którym luby
Sędziemu wyrok ze wszech Wenus
Bogiń piękniejsza zapłaciła,
Kiedy na Idzie stokorodnej
Śmierci podległy nieśmiertelne
Uznawca twarzy rozeznawał?
Swar[210] był początkiem i niezgoda
Twego małżeństwa, Pryjamicze[211].
Nie śmiem źle tuszyć, nie śmiem, ale
Ledwe nie takiż koniec będzie.
Niechajże się ja, można Cypri[212],

[199] *nicem nie otrzymał* — nic nie otrzymałem (konstrukcja z ruchomą końcówką czasownika). [przypis edytorski]
[200] *usieść* (starop.) — usiąść. [przypis edytorski]
[201] *białoskrzydła (…) pławaczko* — pływaczko o białych skrzydłach; neologizm białoskrzydła jest kalką gr. słowa *leukopteros*. [przypis edytorski]
[202] *Ida* — góra pod Troją. [przypis edytorski]
[203] *gładki* (starop.) — ładny, piękny, urodziwy. [przypis edytorski]
[204] *Pryjamczyk* — potomek Priama (w daw. pisowni Pryjama), tj. Aleksander (Parys). [przypis edytorski]
[205] *eurotowe brody* — statek Parysa przybywającego do Sparty przybił do brzegu u ujścia rzeki Ewrotas (daw. Eurotas) w Lakonii na Peloponezie. [przypis edytorski]
[206] *zołwica* (starop.) — szwagierka. [przypis edytorski]
[207] *pogonia* (starop. forma) — dziś: pogoń. [przypis edytorski]
[208] *To li on sławny upominek* — czy to jest ów sławny upominek (daw. konstrukcja z partykułą pytającą *-li*). [przypis edytorski]
[209] *pamiętne* — podarunek dla sędziego. [przypis edytorski]
[210] *swar* — kłótnia. [przypis edytorski]
[211] *Pryjamic* — syn Priama (w daw. pisowni Pryjama), czyli tu: Aleksander (Parys). [przypis edytorski]
[212] *Cypri*, właśc. *Cypris* a. *Cypryda* — przydomek Afrodyty, która u wybrzeży Cypru miała się wynurzyć z piany morskiej i na tej wyspie była szczególnie czczona. [przypis edytorski]

Ninacz[213] cudzego nie zapatrzam!
Niech towarzysza życzliwego,
Jednemu łożu przyjaciela,
Mam z łaski twojej; inszy[214], więcej
Chcą li[215], niech proszą!
Oczy łakome siła[216] ludzi
Zawiodły, lecz kto w krygi[217] żądzą
Mógł ująć, w długim bezpieczeństwie
Dni swych używie[218]. Przyjdą, przyjdą
Niedawno czasy, że rozbójcę
Rozbójca znidzie[219]; ten mu słodki
Sen z oczu zetrze i bezpieczne
Serce zatrwoży, kiedy trąby
Ogromne zagrzmią, a pod mury
Nieprzyjacielskie staną szańce.

[EPEISODION PIĄTY]

ANTENOR, PRIAMUS

ANTENOR

Iż moja wierna rada u ciebie, o wielki
Królu, ważna nie była, żebyś był Helenę
Grekom wydać rozkazał, a tę niewątpliwą
Wielkiej wojny pochodnią[220] co napręcej[221] zgasił,
Teraz, co potym idzie[222], w czas cię upominam,
Abyś czuł[223] o potrzebie i o pewnej wojnie,
Tak pewnej, jako mię tu dziś przed sobą widzisz.
Słyszałeś, jako cię dziś posłowie żegnali
I nas wszytkich przy tobie. Pograniczni piszą
Starostowie, że greckie wojska się ściągają
Do Aulidy[224]; w tym wątpić nie potrzeba, że ci
Do nas pójdą: inaczej ani by tu byli
Posłów swych posyłali[225], ani tak surowie
O swą krzywdę mówili[226]. A tak nie mieszkając[227],
Póki brzegu morskiego ostatka nie stracim,
Porty naprzód i zamki pograniczne spiżą
I ludźmi dobrze opatrz; hołdownym książętom
Rozkaż być pogotowiu; żołnierzom przypowiedz
Służbę; szpiegi rozeszli[228]; straż miej i na morzu,

[213]*ninacz* (starop.) — ni na co; na nic. [przypis edytorski]
[214]*inszy* (starop.) — inni. [przypis edytorski]
[215]*więcej chcą li* (starop.) — jeśli chcą więcej. [przypis edytorski]
[216]*siła* (starop.) — mnóstwo, wiele. [przypis edytorski]
[217]*krygi* (daw.) — munsztuk koński; tu przen.: karby, surowe zasady postępowania; *w krygi (…) ująć*: okiełznać, opanować. [przypis edytorski]
[218]*używie* (starop. forma) — użyje. [przypis edytorski]
[219]*znidzie* (starop. forma) — zejdzie; tu: znajdzie. [przypis edytorski]
[220]*pochodnią* — dziś B.lp: pochodnię. [przypis edytorski]
[221]*napręcej* (starop. forma) — najprędzej. [przypis edytorski]
[222]*co potym idzie* — co za tym idzie; w związku z tym. [przypis edytorski]
[223]*czuć o czymś* (starop.) — myśleć o czymś; działać z myślą o czymś; *czuć o potrzebie*: myśleć o niebezpieczeństwie. [przypis edytorski]
[224]*Aulida* — staroż. miasto i port w Beocji, słynne ze świątyni Artemidy; punkt zborny floty greckiej przed wyprawą na Troję. [przypis edytorski]
[225]*byli (…) posyłali* — posyłali wcześniej (konstrukcja daw. czasu zaprzeszłego) [przypis edytorski]
[226]*o swą krzywdę mówili* — upominali się o swą krzywdę. [przypis edytorski]
[227]*nie mieszkając* (starop.) — nie zwlekając. [przypis edytorski]
[228]*rozeszli* (starop. forma) — dziś: roześlij. [przypis edytorski]

I na ziemi, aby cię łacni niegotowym
Grekowie nie zastali. To jest rada moja.

PRIAMUS
Jakobyś już na oko, dobry Antenorze,
Nieprzyjaciela widział, tak się, widzę, boisz.

ANTENOR
O królu, teraz się bać lepiej, bo za taką
Bojaźnią i opatrzność[229], i gotowość roście[230].
Wonczas[231] już próżny rozmysł, bo już abo się bić,
Abo uciekać trzeba: trzeciego nic nie masz.

PRIAMUS
A ja, owszem, na dobrej pieczy[232] wszytko mieć chcę,
Aby nam do tak nagłych ucieczek nie przyszło.

ANTENOR
Daj to Boże! A to zaś co za białagłowa[233] Kobieta, Wizja
Z włosy roztarganymi i twarzy tak bladej?
Drżą na niej wszytki członki, piersiami pracuje[234],
Oczy wywraca, głową kręci: to chce mówić,
To zamilknie.

PRIAMUS
Moja to nieszczęśliwa córa,
Kasandra; widzę, że ją duch Apollinowy
Zwykły nagarnął[235]; nie lża, jeno[236] jej posłuchać.

KASANDRA
Po co mię próżno, srogi Apollo, trapisz,
Który, wieszczego ducha dawszy, nie dałeś
Wagi w słowiech[237], ale me wszytki proroctwa
Na wiatr idą, nie mając u ludzi więcej
Wiary nad baśni próżne i sny znikome?
Komu serce spętane albo pamięci
Zguba mojej pomoże? Komu z ust moich
Duch nie mój[238] użyteczen[239] i zmysły wszytki
Ciężkim, nieznośnym gościem opanowane?
Próżno się odejmuję[240], gwałt mi się dzieje;
Nie władnę dalej sobą, nie jestem swoja.
Ale gdzieżem, prze Boga? Światła nie widzę,
Noc mi jakaś przed oczy nagła upadła.

---

[229]*opatrzność* — tu: przygotowanie, przewidywanie. [przypis edytorski]
[230]*roście* (starop. forma) — dziś: rośnie. [przypis edytorski]
[231]*wonczas* (starop.) — wówczas, wtedy; tu: kiedy nastanie czas (zagrożenia bezpośredniego, wojny). [przypis edytorski]
[232]*mieć na dobrej pieczy* (starop.) — dobrze na wszystko uważać; dbać dobrze o wszystko. [przypis edytorski]
[233]*białagłowa* — kobieta. [przypis edytorski]
[234]*piersiami pracować* (daw.) — głęboko, z wysiłkiem oddychać. [przypis edytorski]
[235]*ją duch Apollinowy (…) nagarnął* — Kasandra posiadała dzięki Apollinowi dar przewidywania przyszłości. [przypis edytorski]
[236]*nie lża, jeno* (starop.) — nic innego mi nie pozostaje, tylko (coś uczynić). [przypis edytorski]
[237]*słowiech* (starop. forma) — dziś: słowach. [przypis edytorski]
[238]*z ust moich / Duch nie mój* — przez wieszczkę przemawiał sam bóg, Apollo. [przypis edytorski]
[239]*użyteczen* (starop. forma) — dziś: użyteczny. [przypis edytorski]
[240]*odejmować się czemuś* (starop.) — uciekać przed czymś, unikać czegoś. [przypis edytorski]

Owóż mamy dwie słońcy[241], owóż dwie Troi,
Owóż i łani[242] morzem głębokim płynie.
Nieszczęśliwa to łani, złej wróżki łani[243].
Brońcie brzegów, pasterze, nie dopuszczajcie
Tej niezdarzonej goście[244] nigdziej do ziemie![245]
Nieszczęśliwa to ziemia i brzeg nieszczęsny,
Gdzie ta łani wypłynie; nieszczęsna knieja,
Gdzie wnidzie i gdzie gładki swój bok położy.
Wszytki stopy, wszytki jej łożyska muszą
Krwią opłynąć; upadek, pożogę, pustki
Z sobą niesie. O wdzięczna ojczyzno moja,
O mury, nieśmiertelnych ręku roboto![246]
Jaki koniec was czeka? Ciebie, mój bracie,
Stróżu ojczyzny[247], domu zacna podporo,
Wkoło murów trojańskich tesalskie konie
Włóczyć grożą, a twoje oziębłe ciało
Będzie li chciał[248] nieszczęsny ociec pochować,
Musi je u rozbójce[249] złotem kupować.
Nieprzepłacony duchu, z tobą pospołu
I ojczyzna umarła: jednaż mogiła
Oboje was przykryje. Lecz i ty, srogi
Trupokupcze[250], niedawno[251] i sam polężesz[252],
Strzałą niemężnej ręki prędką objeżdżon[253].
Cóż potym?[254] Kłoda leży, a ze pnia przedsię
Nowa rózga wyrosła i nad nadzieję
Prędko ku górze idzie. A to co za koń
Tak wielki na poboju sam jeden stoi?
Nie wódźcie go do stajniej, radzę, nie wódźcie:
Bije ten koń i kąsze[255]; spalcie go raczej,
Jesli sami od niego zgorzeć nie chcecie.
Czujcie, stróże: noc idzie, noc podejźrzana.
Wielki ogień ma powstać, tak wielki ogień,
Że wszytko jako w biały dzień widać będzie,
Ale nazajutrz zaś nic widać nie będzie.
Wtenczas, ojcze, ani już bogom swym dufaj,
Ani się poświęconych ołtarzów łapaj:

---

[241] *dwie słońcy* (starop. forma) — dziś: dwa słońca. [przypis edytorski]

[242] *łani* (starop. forma) — dziś M.lp: łania. [przypis edytorski]

[243] *Nieszczęśliwa to łani, złej wróżki łani* — łania w widzeniu Kasandry oznacza Helenę, wraz z którą do Troi przybyła groźba katastrofy. [przypis edytorski]

[244] *niezdarzonej goście* — niedoszłej gościni (skoro jeszcze nie stanęła na brzegu, Helena jest dopiero przyszłą, potencjalną gościnią; Kochanowski używa tu starop. formy feminatywu brzmiącego w M.lp *gościa*). [przypis edytorski]

[245] *do ziemie* (starop. forma) — do ziemi. [przypis edytorski]

[246] *mury, nieśmiertelnych ręku roboto* — Troja, położona u podnóża góry Ida, nad rzeką Skamander, została założona przez Ilosa, syna Trosa; za panowania syna Ilosa, Laomedona, którego następcą był Priam, wzniesiono potężne mury obronne, przy czym mieli pomagać bogowie, Apollo i Posejdon. [przypis edytorski]

[247] *Ciebie, mój bracie, / Stróżu ojczyzny* — mowa o Hektorze, bracie Kasandry. [przypis edytorski]

[248] *będzie li chciał* (starop.) — jeśli będzie chciał. [przypis edytorski]

[249] *u rozbójce* (starop. forma) — u rozbójnika, u zabójcy. [przypis edytorski]

[250] *trupokupiec* (gr. *nekropernas*) — tak określa Kasandra Achillesa, który kazał Priamowi przyjść do obozu oblegających miasto Greków i wykupić trupa Hektora, aby król Troi mógł pogrzebać syna. [przypis edytorski]

[251] *niedawno* (starop.) — wkrótce. [przypis edytorski]

[252] *polężesz* (starop. forma) — polegniesz. [przypis edytorski]

[253] *strzałą niemężnej ręki prędką objeżdżon* — dogoniony szybką strzałą wypuszczoną przez niemężną rękę; Achilles zginął ugodzony w piętę zatrutą strzałą przez Parysa, który poza tym nie odznaczył się w boju z Grekami szczególnym męstwem. [przypis edytorski]

[254] *cóż potym?* — cóż z tego? [przypis edytorski]

[255] *kąsze* (starop. forma) — kąsa. [przypis edytorski]

Okrutnego lwa szczenię za tobą bieży[256],
Które cię paznoktami[257] przejmie[258] ostrymi
I krwią twoją swe gardło głodne nasyci.
Syny wszytki pobiją[259], dziewki w niewolą
Zabiorą[260]; drugie g'woli trupom[261] umarłym
Na ich grobiech[262] bić będą. Matko, ty dziatek
Swoich płakać[263] nie będziesz, ale wyć będziesz![264]

CHORUS
Rzućmy się co napręcej[265], a na pokój gdzie
Wyprowadźmy tę pannę upracowaną!

ANTENOR, PRIAMUS

ANTENOR
Te słowa, królu, nie są ku wyrozumieniu
Nazbyt trudne, a zgoła tobie i ojczyźnie
Upad[266] opowiadają; prze Boga cię proszę,
Nie waż ich sobie lekce[267] ani miej za baśni[268]!

PRIAMUS
Jeszcze tego nieprawie ta przeciwna wiedma
W mię wmówiła, żebych się miał bać; ale przedsię
Postraszyła mię nieco, zwłaszcza że mi przyszedł
Sen na pamięć żony mej; bo gdy z tym złym synem,
Aleksandrem, chodziła, mało przed zlężeniem[269]
Śniło się jej już na dniu, że miasto dziecięcia
Pochodnią urodziła[270].

ANTENOR
I jam też to, królu,
Jeszcze natenczas wiedział i pomnię[271], jako to
Wieszczkowie wykładali, że to dziecię miało
Upad ojczyźnie przynieść; czego, widzę, blisko.

---

[256]*ojcze, (…) / Okrutnego lwa szczenię za tobą bieży* — Priama, chroniącego się po upadku Troi w świątyni, zabił syn Achillesa, Neoptolemos (Pyrrus) w zemście za śmierć ojca; jego określa użyte wyżej porównanie do nowej rózgi, która wyrosła z powalonej kłody (tj. zabitego Achillesa). [przypis edytorski]

[257]*paznoktami* (starop. forma) — paznokciami. [przypis edytorski]

[258]*przejmie* — przeszyje, przebije. [przypis edytorski]

[259]*Syny wszytki pobiją* — syn Hektora Astyanaks został również zabity przez Neoptolemosa na oczach jego matki, żony Hektora, Andromachy. [przypis edytorski]

[260]*dziewki w niewolą zabiorą* — do kobiet zabranych w niewolę należała żona Hektora, Andromacha; została niewolnicą Neoptolemosa i urodziła mu trzech synów: Pergamosa, Pielosa i Molossosa. [przypis edytorski]

[261]*g'woli trupom* (starop.) — dla trupów. [przypis edytorski]

[262]*na grobiech* (starop. forma) — na grobach. [przypis edytorski]

[263]*dziatek swoich płakać* (starop.) — płakać po swoich dzieciach. [przypis edytorski]

[264]*Matko, ty (…) wyć będziesz* — Hekabe (a. Hekuba), matka Kasandry, żona Priama, królowa Troi, przeżyła śmierć wszystkich swych dzieci i została niewolnicą Odyseusza; według innej wersji mitu po śmierci najmłodszego z synów, została zamieniona w sukę wyjącą na jego grobie, a w końcu rzuciła się z rozpaczy do morza. [przypis edytorski]

[265]*co napręcej* (starop.) — jak najprędzej. [przypis edytorski]

[266]*upad* (starop.) — upadek. [przypis edytorski]

[267]*nie waż ich sobie lekce* (starop.) — nie lekceważ ich. [przypis edytorski]

[268]*mieć coś za baśni* — uważać coś za baśnie. [przypis edytorski]

[269]*mało przed zlężeniem* — tuż przed porodem. [przypis edytorski]

[270]*że miasto dziecięcia pochodnią urodziła* — że zamiast dziecka pochodnię urodziła. [przypis edytorski]

[271]*pomnię* a. *pomnę* — pamiętam. [przypis edytorski]

PRIAMUS
Dobrze to pomnisz, ale i jam był rozkazał
Grzechu tego nie żywić[272]; dawno to na puszczy
Wilcy mieli rozdrapać i kości nieszczęsne
Po pustych górach roznieść.

ANTENOR
A lepiej było, niżli nam przeń wszytkim zginąć.
Co za więźnia to mamy? Ubiór to jest grecki.

ROTMISTRZ, WIĘZIEŃ

ROTMISTRZ
Takci[273], panowie: wy tu radzicie, a w polu
Grekowie nas wojują. Wczora o południu
Pięć galer ich przypadło na trojańskie brzegi.
Ludzi wprawdzie nie brali ani też palili,
Ale cokolwiek było w polu bydła, wzięli.
Jako[274] nas tam niewielki natenczas był poczet,
Kusiwszy się kilkakroć o nie, musielichmy
Na ostatek dać pokój; kilka głów jest przedsię[275]
Zabitych, ten sam jeden tylko poimany[276];
Na próbie to powiedział[277], że greckiego wojska
Tysiąc galer na kotwiach pogotowiu stoi
W Aulidzie, którzy tylko na posły[278] czekają.
A ci jesli Heleny nazad[279] nie przyniosą
(Jakoż widzę, że bez niej tak na morze wsiedli),
Wszytko się wojsko tedyż ma ruszyć i prosto
Ku Troi żagle podać; wszak tak?

wojna

WIĘZIEŃ
Niepochybnie[280].

ROTMISTRZ
Hetmanem Agamemnon?

WIĘZIEŃ
Ten, brat Menelaów[281].

PRIAMUS
Każ więźnia tego schować i opatrzyć dobrze!
To więc już, Antenorze, insza[282] niż proroctwa
Albo sny białogłowskie[283]; ale wszyscy przedsię

[272]*jam był rozkazał / Grzechu tego nie żywić* — Priam rozkazał, by dziecka obarczonego taką klątwą nie zachowywać przy życiu, lecz porzucić go w leśnym odludziu w górach; niemowlę przygarnął jednak pasterz Agelaos, nadał mu imię Parys i wychowywał wraz z własnymi dziećmi; dopiero gdy Parys dorósł, zjawił się na dworze Priama i Hekabe, dano mu za żonę Ojnone i żył tak jakiś czas, zanim został rozpoznany jako syn królewski przez brata Deifobosa. [przypis edytorski]
[273]*takci* — tak to; a więc tak. [przypis edytorski]
[274]*jako* — tu: ponieważ. [przypis edytorski]
[275]*przedsię* (starop.) — jednak. [przypis edytorski]
[276]*poimany* (starop. forma) — dziś: pojmany. [przypis edytorski]
[277]*na próbie to powiedział* — wyznał to na śledztwie, na torturach. [przypis edytorski]
[278]*na posły* (starop. forma) — na posłów. [przypis edytorski]
[279]*nazad* — z powrotem. [przypis edytorski]
[280]*niepochybnie* — niechybnie, niewątpliwie; na pewno. [przypis edytorski]
[281]*Menelaów* — Menelaosa. [przypis edytorski]
[282]*insza* (starop.) — tu: inna rzecz. [przypis edytorski]
[283]*białogłowski* (starop.) — kobiecy. [przypis edytorski]

W jeden cel przed się biją. Jutro co naraniej[284]
W radę wnidźmy[285], a stamtąd już ani wychodźmy,
Aż obronę uradzim.

ANTENOR

Baczę, że jej trzeba,
Acz[286] mi to słowa przykre i coś nie bez wróżki;
Na każdy rok nam każą radzić o obronie;
Ba, radźmy też o wojnie, nie wszytko się brońmy[287]:
Radźmy, jako kogo bić; lepiej niż go czekać!

[284]*co naraniej* (starop.) — jak najwcześniej. [przypis edytorski]
[285]*wnidźmy* (starop. forma) — wejdźmy; *w radę wnidźmy*: zacznijmy obrady. [przypis edytorski]
[286]*acz* (starop.) — chociaż. [przypis edytorski]
[287]*nie wszytko się brońmy* — nie tylko się brońmy. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.
Ten utwór jest w domenie publicznej.
Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.
Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/odprawa-poslow-greckich

Tekst opracowany na podstawie: Jan Kochanowski, Dzieła polskie, tom 2, Państwowy Instytut Wydawniczy, wyd. 8, Warszawa, 1976

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (http://wolnelektury.pl). Reprodukcja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Barbara Otwinowska, Dariusz Gałecki, Julian Krzyżanowski.

ISBN 978-83-288-0359-6

Wesprzyj Wolne Lektury!
Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.
Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?
Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.
Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.
Przekaż darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.